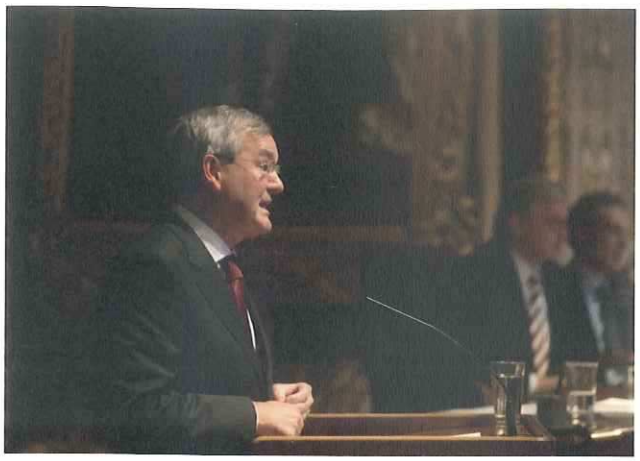

Geert Jan Hamilton, Griffier van de Eerste Kamer

Prinsjesdag. Voor u een staatsrechtelijke gruwel. Ik ben benieuwd of wij daarover nog nader van u horen nu u deel uitmaakt van het hoogste adviesorgaan van de regering.

Wij hebben u tien jaar lang mogen meemaken als een actief en geïnvolveerd politica, eerst als lid en later als voorzitter van de CDA-fractie in de Eerste Kamer. En daarna in de meer neutrale rol van Voorzitter van de Eerste Kamer. Ik kan mij voorstellen dat het even wennen zal zijn nu uw rol meer binnenskamers is geworden. Uw motief om deze keuze te maken – meer tijd voor mantelzorg voor uw naasten – dwingt alleen maar heel, heel veel respect af.

Beste Yvonne, namens de Tweede Kamer, maar ook persoonlijk, wil ik je hartelijk bedanken voor de samenwerking en voor de contacten die wij hebben onderhouden. Heel veel genoegen in de Raad van State, formeel ook nog steeds aan het Binnenhof gevestigd. Alleen al om die reden zullen wij elkaar zeker nog tegenkomen. Het ga je goed!

(applaus)

De heer **Hamilton**: Voorzitter. Het is voor een Griffier bijzonder en uitzonderlijk in dit huis, in een zitting van de Eerste Kamer het woord te mogen voeren. Met uw welnemen richt ik mij rechtstreeks in de tweede persoon enkelvoud tot onze oud-voorzitter.

Mevrouw de oud-voorzitter. Op 4 september jongstleden verraste u velen in deze Kamer en in het land met de mededeling dat u het voorzitterschap en het lidmaatschap van de Eerste Kamer zou neerleggen, nadat het kabinet die dag besloten had u bij de Kroon voor te dragen voor benoeming tot lid van de Raad van State. Met de slagvaardigheid, doelgerichtheid en precisie die kenmerkend zijn voor uw optreden zette u het proces naar de verkiezing van uw opvolger en de ambtsoverdracht in werking. Op 6 oktober heeft u de voorzittershamer aan de heer Van der Linden overgedragen. Vandaag is er tijd voor een terugblik en reflectie.

Uw voorzitterschap is alleen al hierom historisch te noemen omdat u de eerste Voorzitter van de Eerste Kamer bent geweest die in een vrije verkiezing, op basis van persoonlijke kandidaatstellingen, bent gekozen. U bent gekozen vanwege ambitie, een visie en een programma. Ook ik citeer een paar zinnen uit de kandidaatstellingsbrief uit 2003. "Als voorzitter zou ik een Eerste Kamer willen voorstaan die gekwalificeerd kan worden als zelfbewust en zichtbaar. Zelfbewust vanwege de overtuiging dat de Eerste Kamer ertoe doet. Belangrijke verbeteringen zie ik vooral in het meer zichtbaar maken van uitkomsten van het debat in deze Kamer door beter gebruik van de moderne communicatiemiddelen. Het systematisch bijhouden van door de regering gedane toezeggingen en controle op nakoming daarvan kan de positie van de Kamer versterken."

Voor allen die uw voorzitterschap gevolgd hebben, zal alleen deze passage al illustreren dat u uw programma hebt uitgevoerd. U wist voor wat betreft de grote lijnen van het beleid, alsook voor ieder uitvoeringsaspect, en daarnaast voor ieder project, protocollair evenement, ontvangst, bezoek enzovoorts wat u wilde. En wat u wilde, is nagenoeg altijd nagenoeg geheel gebeurd.

"De Voorzitter leidt (...) de werkzaamheden van de Eerste Kamer." Aldus het Reglement van Orde, in alle eenvoud, maar ook in alle breedte. Dat impliceert ook de aansturing van, en het toezicht op de Griffier en de door hem geleide ambtelijke organisatie. Dat hebben de opeenvolgende Griffiers geweten. Bij uw aantreden stond u voor ogen een kanteling van de ambtelijke organisatie, zodat die zou worden van reactief meer proactief, van uitvoerend naar inhoudelijk ondersteunend, ondersteunend naar de omslag van de Kamer van beslotenheid naar zelfbewuste verantwoording door openbaarheid en zichtbaarheid, gericht op grotere twee-eenheid met de Tweede Kamer waar het bepaalde, voor beide Kamers van de Staten-Generaal van belang zijnde ondersteunende activiteiten aangaat. Een en ander heeft geleid tot een relatief tamelijk ingrijpende reorganisatie van de Griffie.

In 2006 belandde ik als nieuwe Griffier in een rijdende trein. De organisatieplaatjes stonden vast, de vernieuwde bemensing en de omslag naar verbrede professionele activiteit moesten nog voor een deel voltrokken worden.

Onder uw voorzitterschap is het aantal universitair geschoolde ambtelijke medewerkers van de Eerste Kamer tot boven de tien gestegen. Naar elf, weltevers-taan. Dit aantal komt mij, in verhouding tot de hulptroepen die de regering op veertien departementen ten dienste staan, alsook in internationaal vergelijkend parlementair perspectief, bescheiden voor. Voor de Eerste Kamer betekende het een redelijk spectaculaire groei, die intensivering van de ondersteuning op wetgevingsgebied, wat betreft Europese dossiers en het organiseren van symposia, congressen en expertmeetings op velerlei terrein mede mogelijk heeft gemaakt. De websites van de Eerste Kamer konden uitgroeien tot het dagelijks met nieuwe informatie gevoede centrale communicatie-instrument van de Kamer. Een opsomming van de thema's op staatsrechtelijk en Europees terrein die de Kamer op uw instigatie in haar College van Senioren heeft aangesneden en de producten die uit hoofde van uw programma gerealiseerd zijn, gaat het bestek van mijn bijdrage te boven.

Plotseling eindigt nu deze reeks. Achteraf bezien, was het een veeg teken dat eerder dit jaar de instructie kwam dat het jaarbericht over het parlementaire jaar 2008-2009 uiterlijk op 31 oktober, zes weken na ommekomst van dat jaar, zou moeten verschijnen. Een datum die gehaald is.

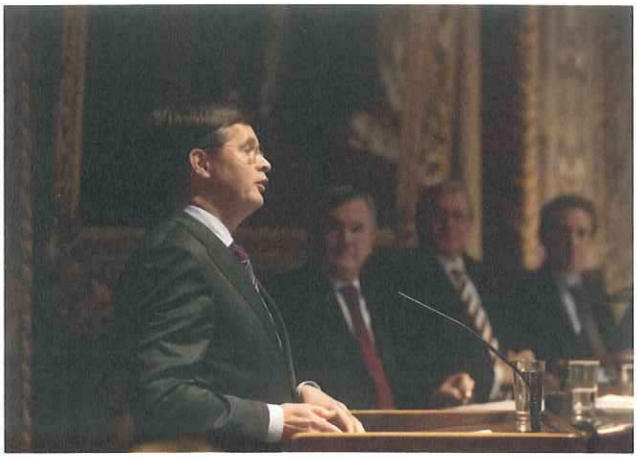

Jan Peter Balkenende, minister-president

Als voorzitter hebt u steeds de hoogste kwaliteit nagestreefd. Dat geldt de wijze waarop de Kamer de wetgeving beoordeelt, haar instrumenten benut, haar taken op Europees en internationaal terrein invult en haar zelfkritisch vermogen handhaaft, maar ook uw eigen optreden binnen de Kamer en als eerste representant van dit Hoge College van Staat naar buiten. Geheel vrij van spanning is het verrichten van het vele werk voor u en uw omgeving niet altijd gebleven. Wat u nastreefde, stoelde op een groot plichtsbesef en een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Daarin hebt u veel respect afgedwongen.

Naar een woord van Jean Monnet: "Om vooruitgang te brengen zijn mensen nodig. Voor duurzaamheid heeft de samenleving instituties nodig."

Beste Yvonne. Jij gaat maar de Eerste Kamer blijft, als institutie sterker dan toen je aantrad. Namens de medewerkers dank ik je voor je sturing en je visie. Wij verwachten dat het vele dat je nalaat, bijdraagt aan de continuïteit van dit parlementaire huis dat je zo dierbaar is.

(applaus)

De **voorzitter**: Het woord is aan de minister-president.

Minister **Balkenende**: Mijnheer de voorzitter, maar vooral: mevrouw de oud-voorzitter, beste Yvonne. Tegen de regels van deze Kamer in durf ik het aan om vandaag niet via u, mijnheer de voorzitter, te spreken. Yvonne, we kennen elkaar al zo lang en zo goed dat ik je, ook tegen de regels in, bij deze gelegenheid maar gewoon wil tutoyeren. Dat doe ik met enige schroom, omdat de Voorzitter van de Eerste Kamer natuurlijk een belangrijkere rol inneemt in ons constitutioneel bestel dan de minister-president. Ik zucht even ... Bij staatsbezoeken en bij allerlei andere officiële aangelegenheden was mijn protocollaire plaats altijd na jou en evenzeer na die van de Voorzitter van de Tweede Kamer. Dat is volkomen terecht. Het went ook betrekkelijk snel; bij mij heeft dat een jaar of vijf geduurd ... Het is altijd mooi om dit duo Kamervoorzitters te zien. Soms is er eenheid van gedachte, maar soms ook verschil van opvatting. Ik heb nadrukkelijk uw soevereiniteit van uw eigen kring dan ook maar erkend.

Vandaag wil ik het protocol laten voor wat het is. Ik denk dat iedereen hier het met mij eens is als ik zeg dat je een bijzondere voorzitter van de Eerste Kamer bent geweest. Bijzonder – het is al gezegd – omdat je de jongste voorzitter was in de lange geschiedenis van deze Kamer. Bijzonder, omdat je de eerste voorzitter was die gekozen werd in een echte verkiezing. Bijzonder, omdat je de eerste vrouw was die deze functie vervulde. Je was echter vooral bijzonder door de manier waarop je het voorzitterschap invulde. "Wie aan de Kamer komt, komt aan mij", zei je laatst in een interview. Dat straalde je ook zes jaar lang in alles uit. Je was een voorzitter die boven de partijen stond, een voorzitter die stond voor de hele Kamer, professioneel, gedreven en slagvaardig.

Voor jou is de Eerste Kamer in de eerste plaats een chambre de réflexion. Niet dat de Eerste Kamerleden de hele dag reflecterend in de bankjes moeten hangen, zoals je ooit zei. Nee, met "chambre de réflexion" bedoel je dat de Eerste Kamer verdieping moet brengen, dat het in dit huis niet moet gaan om de waan van de dag, maar om een visie op de fundamentele vraagstukken waar we met elkaar voor staan. Vraagstukken over de inrichting van de samenleving, de rol van de overheid, en de toekomst van Nederland en Europa.

Daaruit spreekt de enorme maatschappelijke betrokkenheid die je van huis uit hebt meegekregen. Hoeveel uren hebben wij in onze jonge jaren bij het wetenschappelijk instituut van het CDA niet samen gesproken over de vraag hoe Nederland beter kon, hoe de wereld beter kon! Daarover – ik herinner het mij nog zo goed – sprak je met kennis van zaken en altijd met passie. Je was buitengewoon kritisch; debatten met jou waren altijd aanscherpend voor mijn eigen gedachten. Het was toen een fantastische ervaring om met je samen te werken.

Die passie, die jou steeds heeft gekenmerkt, kenmerkt ook je inzet om de maatschappelijke positie van deze Kamer te versterken. In je aanvaardingsspeech zei je daarover het volgende. "Ook al wordt de Eerste Kamer indirect gekozen, we hebben toch de taak om de burgers direct te representeren." Daarom heb je je de afgelopen zes jaar met hart en ziel ingezet voor een zichtbare en zelfbewuste Eerste Kamer. Dit zijn twee woorden die nauw met elkaar samenhangen. Zichtbaar, omdat je vindt dat mensen recht hebben te weten wat hier gebeurt en waar de Eerste Kamer voor staat. Zelfbewust, omdat je ervan overtuigd bent dat de Eerste Kamer ertoe doet. Vandaar ook dat je een groot vermogen tot zelfkritiek zo belangrijk vindt, niet ter ondermijning van de Eerste Kamer, zoals je zelf zegt, maar juist ter onderstreping van haar bestaansrecht.

Bij die zelfbewuste en zichtbare Kamer hoorde in jouw opvatting ook een stevig politiek debat. Zulke debatten zijn er ook geweest. Onder jouw voorzitterschap heeft het kabinet het in dit huis niet altijd gemakkelijk gehad. Dat hoort ook zo in een volwassen democratie. Ik herinner mij bijvoorbeeld nog levendig de behandeling van de Zorgverzekeringswet.

Ik ben je er dankbaar voor dat we de laatste zes jaar verstoken zijn gebleven van nachten zoals we die vroeger wel eens hadden. Ik ben je er dankbaar voor dat jouw slagvaardige manier van voorzitten ervoor zorgde dat iedereen meestal op een aanvaardbaar tijdstip naar bed kon, althans voor zover men niet nog even gezellig bleef hangen. Ik herinner mij het laatste debat dat ik hier